

Juryrapport Kellendonkprijs 2026

17:28 Met een kapstok loop ik op straat.
Dit is het werk dat ik vandaag verricht.
In de zon, over straat, met een kapstok lopen
is goed werk.
Omdat de mensen gelukkig worden
en opmerkingen maken over mijn kapstok
is het goed dat ik dit werk doe.
Aan het eind van de Lange Nieuwstraat
voel ik hoe warm het hout is geworden.

In deze passage loopt iemand met een kapstok door Utrecht. De passage maakt deel uit van een gedicht uit *Dood werk* (2015), de tweede poëziebundel van Maarten van der Graaff. Als gedicht over poëzie – wanneer we de kapstokdrager zien als dichter die lezers naar eigen inzicht een interpretatie laat ophangen aan de woorden – stemt het zowel treurig als opbeurend. Treurig omdat het werk van een dichter kennelijk geen écht nut of effect heeft (het is dus, zoals de titel van de bundel suggereert, *dood werk*). Maar juist in die doodsheid schuilt ook kracht. Poëzie is in dit gedicht namelijk ook een radicaal gastvrije plaats. De lezer wordt verwelkomd (hang je jas maar op!) en krijgt ruimte voor eigen interpretaties. Is dat misschien hoe ‘de mensen gelukkig worden’? Kunnen we middels poëzie een waarlijk gastvrije gemeenschap vormen?

Het bovenstaande door Van der Graaff zogenoemde ‘geklokte gedicht’ is, net zoals het ‘lijstgedicht’ en zijn experimenten met autofictie en science-fiction, een voorbeeld van de vele vormexperimenten waarmee van der Graaff onderzoekt of en hoe gemeenschap mogelijk is onder de hedendaagse neoliberale bestaanscondities. Deze politieke vraag is, net als de literaire vormen waarin die wordt gesteld, niet precies dezelfde als degene die Frans Kellendonk in zijn literaire oeuvre stelde. Toch herkent de jury duidelijk Kellendonks erfenis in de manier waarop Van der Graaff literair experiment inzet voor een verkenning van maatschappelijk urgente thema’s. Ook in de verkenning van de rol die de christelijke erfenis speelt in het bijeenblijven of uit elkaar vallen van een maatschappij herkent de jury Kellendonks nalatenschap.

Van der Graaff ging dergelijke maatschappijkritische literaire experimenten vóór *Dood werk* al aan in *Vluchtautogedichten* (2013), en nog eens in de opvolger van die bundels, *Nederland in stukken* (2022). Ondertussen kwamen gelijksoortige vragen naar voren in de polyfone roman *Wormen en engelen* (2017), waarin de hoofdpersoon worstelt met het besef een directe erfgenaam te zijn van de christelijke, kapitalistische en koloniale geschiedenis van de maatschappij waarin hij leeft. Hij zou zich er wel los van willen maken, maar dat gaat niet zonder slag of stoot. Hoe het verder gaat met een maatschappij getekend door zo’n geschiedenis, onderzoekt Van der Graaff door in de sci-firoman *Onder asfalt* (2023) voor te stellen hoe die maatschappij er in de toekomst uitziet. In de recente dichtbundel *Huishoudboekje van de verborgen dingen* (2025) gaat hij, zoals Johan Reijmerink het in *Meander Magazine* verwoordde, wederom in experimentele vorm ‘het maatschappijkritische gesprek aan’, dit keer ‘met Tatasteel, ChatGPT en zichzelf’.

De jury ziet Van der Graaffs betrokkenheid bij ‘de gemeenschap’ niet alleen terug in zijn geschreven oeuvre, maar ook in zijn rollen als medeoprichter van het online literair tijdschrift *Samplekanon*, als programmamaker voor *Writer’s Unlimited* en als docent aan de schrijfopleiding van ArtEZ. Van der Graaff is onvermoeibaar in het vervullen van rollen en het scheppen van nieuwe literaire vormen om te onderzoeken of en hoe gemeenschap vandaag de dag mogelijk is. Met ‘het scheppen van literaire vormen’ suggereren we overigens niet dat

Van der Graaffs werk ontoegankelijk of alleen voor ingewijden bedoeld zou zijn. Zoals uit het al besproken ‘geklokte gedicht’ mag blijken, is Van der Graaffs experiment vaak even intelligent en kritisch als vermakelijk en hilarisch. Ook bedoelen we niet dat zijn werk afstandelijk of onpersoonlijk zou zijn. Juist omdat hij de opname van ‘persoonlijk materiaal’, zoals zijn eigen ervaringen met de christelijke religie, niet schuwt in zijn werk, dat wel degelijk maatschappelijk van grote meerwaarde is, vormt zijn oeuvre het bewijs tegen de vaak verdedigde stelling dat door levenservaringen van de auteur geïnspireerde literatuur ‘navelstaarderig’ zou zijn. In zijn proza blinkt Van der Graaff bovendien uit in puntige zinnen die als impressionistische verftoetsen hele werelden tot leven brengen. Het oeuvre van Van der Graaff is verwelkomend, uitnodigend, misschien zelfs radicaal gastvrij; een feest voor lezers om in te verblijven.

Emma van Meijeren
Matthieu Sergier
Kim Schoof